

บทที่ 4

ผลการศึกษา

บ้านสวนกล้วยเป็นชุมชนหนึ่งที่มีการพัฒนาโดยคำนึงถึงศักยภาพของตนเองในด้านต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่อง ผลจากการศึกษาการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยระบบมาตรฐานงานชุมชน ในบทที่ 4 นี้ ผู้ศึกษานำเสนอข้อมูลในส่วนของบริบทชุมชน ดังนี้

บริบททั่วไปของชุมชน

1. ประวัติความเป็นมาบ้านสวนกล้วย

เมื่อประมาณปี 2500 ได้มีกลุ่มคนสองกลุ่มอพยพมาตั้งถิ่นฐานโดยกลุ่มแรกมาจากอำเภอปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช และกลุ่มที่สอง มาจากอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เช่นเดียวกัน จำนวนประมาณ 15 ครัวเรือน และเรียกชื่อ หมู่บ้านว่าบ้านเหนือคลอง หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านส้อง เรียกตามลักษณะภูมิประเทศที่อยู่ใกล้ต้นน้ำ ที่ชื่อว่า คลองตาล ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2505 ได้มีการอพยพอีกกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากได้เกิดวาตภัยครั้งใหญ่ขึ้นที่แหลมตะลุมพุก อำเภอปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายและประชาชนที่ได้รับรู้เหตุการณ์ดังกล่าวพูดกันติดปากว่า “พายุเมื่อครั้งแหลมตะลุมพุก” จากวาตภัยในครั้งนั้นได้สร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในบริเวณนั้นมากมายทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งได้ขายที่ดินทำกิน ไร่ นา อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่บ้านเหนือคลอง ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มากขึ้น และได้มาประกอบอาชีพทำสวนยางพารา เป็นลูกจ้างทำไม้ (ตัดโค่นต้นไม้) ซึ่งการรถไฟแห่งประเทศไทย ได้รับสัมปทานตัดไม้ในพื้นที่บ้านเหนือคลอง ไปทำไม้หมอนรางรถไฟ เมื่อต้นไม้ใหญ่ถูกโค่นไป คงเหลือเป็นป่าเสื่อมโทรม เป็นโอกาสของประชาชนได้เข้าไปจับจองพื้นที่เพื่อประกอบอาชีพ เริ่มแรกจะมีการปลูก ข้าวไร่ เป็นข้าวที่ใช้ให้น้ำน้อยสามารถปลูกได้สวยงามในพื้นที่สูง และนิยมปลูกในพื้นที่ว่างเปล่าก่อนที่จะปลูกยางพารา หรือไม้ผลอื่น ๆ ต่อไป หลังจากมีการดำเนินชีวิตมาระยะหนึ่งมีการแต่งงานกันของคนที่อพยพมาจากอำเภอปากพ่อง กับคนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น อำเภอพิปูน อำเภอทุ่งสง อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้มีครอบครัวเพิ่มมากขึ้น ประชากรเพิ่มขึ้น ในระหว่างปี 2515-2527 ได้เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้นทำให้ราษฎรส่วนหนึ่งเดินทางกลับภูมิลำเนาจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วน

หนึ่ง อีกส่วนหนึ่งยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่ และอีกส่วนหนึ่งได้รับคำสั่งชกชนจากทหารป่า หรือเรียกว่า คอมมิวนิสต์ เข้าไปเป็นทหารป่า ได้มีนักศึกษาจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ วันที่ 6 ตุลาคม 2519 เข้าไปเป็นแนวร่วมเพื่อต่อต้านระบบเผด็จการในสมัยนั้น โดยขึ้นไปอยู่ที่ค่าย 357 บ้านเหนือคลอง และค่าย 508 บ้านช่องช้าง อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี บางคนเข้าไปเป็นหัวหน้าค่าย บางคนไปเป็นทหาร บางคนไปเป็นหมอ จนกระทั่งรัฐบาลได้ใช้นโยบายที่ 66/2523 โดยการให้การเมืองนำการทหาร เมื่อเหตุการณ์สงบลง ผู้คนที่อพยพออกจากพื้นที่ กลับมาอยู่ที่เดิม รวมทั้งผู้ที่เข้าป่าแล้วกลับใจก็มาอยู่ที่เดิมอีก ส่วนหนึ่งเป็นผู้ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ มีการประกอบอาชีพทำสวนยางพาราเพิ่มขึ้น จนกระทั่งปี พ.ศ. 2531 บ้านเหนือคลองได้เกิด อุทกภัยครั้งร้ายแรงที่สุด ทำให้ราษฎรได้รับความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินหลายครอบครัวและ ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่แทนที่จำนวนประชากรจะลดน้อยลงกลับมีผู้อพยพเข้ามาอยู่เพิ่มมากขึ้น เช่น จากอำเภอพิปูน อำเภอปากพนัง อำเภอหัวไทร อำเภอชะอวด อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช และเข้ามาจับจองที่ดินเพื่อทำสวนยางพารา และสวนผลไม้ มากขึ้น อาชีพค้าขาย ล้วนเป็นอาชีพที่ได้รับความนิยมจากชุมชนนี้ เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น จึงได้แบ่งแยกหมู่บ้านใหม่ เมื่อปี พ.ศ. 2532 ชื่อว่าบ้านสวนกล้วย เนื่องจากมีการปลูกกล้วยมาก เป็น หมู่ที่ 17 ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ปัจจุบัน มีประชากร จำนวน 907 คน จำนวนครัวเรือน 109 ครัวเรือน

การปกครองชุมชนสวนกล้วย

เมื่อตั้งหมู่บ้านใหม่ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครอง พ.ศ. 2475 ต้องมี ผู้ปกครองหมู่บ้าน จึงได้ดำเนินการเลือกผู้ใหญ่บ้านขึ้นมาผู้ใหญ่บ้านคนแรกของบ้านสวนกล้วย คือ นายสมโชค บุญนำ ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2532-2543 พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากการ เจ็บป่วย และเสียชีวิตลง ผู้ใหญ่บ้าน คนที่ 2 คือ นายสุวัฒน์ ดาวเรือง ดำรงตำแหน่งระหว่างปี พ.ศ. 2543-2548 พ้นจากตำแหน่งเนื่องจากครบวาระ และไม่สมัครลงรับเลือกผู้ใหญ่บ้านต่อ และ ผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน คือ นายแซม คงเรือง

บ้านสวนกล้วยได้แบ่งการปกครองออกเป็นชุมชนย่อย 6 ชุมชน คือ

1. ชุมชนอ่าวสวนกล้วย
2. ชุมชนเคหะ4
3. ชุมชนเคหะใหม่หรือชุมชนเทพประทาน
4. ชุมชนหน้าเคหะ3
5. ชุมชนเคหะ3
6. ชุมชนกลุ่ม 8

ในการตั้งคณะกรรมการหมู่บ้านมีการเลือกมาจากตัวแทนของชุมชนชุมชนละ 2 คน คือ หัวหน้าชุมชน 1 คน และผู้ช่วยอีก 1 คน ที่ได้มาจากการคัดเลือกของคนในชุมชนนั้น ๆ เพื่อเข้าไปเป็นกรรมการหมู่บ้าน เพื่อการประชาสัมพันธ์และการประสานงานแจ้งข่าวสารให้กับคนในชุมชนได้รับรู้อย่างรวดเร็ว

อาณาเขตบ้านสวนกล้วย

ทางด้านทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับอุทยานแห่งชาติได้ร่มเย็น ทิศใต้ มีอาณาเขตติดต่อกับ บ้านเหนือคลอง หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ทิศตะวันออก มีอาณาเขตติดต่อกับป่าในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ทิศตะวันตก มีอาณาเขตติดต่อกับ บ้านส้องเหนือ หมู่ที่ 2 และบ้านพุกา หมู่ที่ 14 ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยภูมิปัญญาที่ชาวบ้านสวนกล้วยมีอยู่ในตัวได้ช่วยกันแต่งเพลงบ้านสวนกล้วยขึ้นมาเพื่อเป็นจุดรวมใจของชาวบ้านสวนกล้วยโดยมีเนื้อร้องที่ไพเราะ ดังนี้

บ้านสวนกล้วยพัฒนา แต่ก่อนนั้นเคยเป็นป่า
เราช่วยพัฒนาขึ้นมาเป็นสวน ชาวชนแห่งนี้ซักซี้เชิญชวน
ช่วยผดุงบำรุงสวน ตามสมควรไม่รวนเรกัน

บ้านสวนกล้วยพัฒนา แต่ก่อนห้ามมาโค่นถางป่า
ทางการห้ามมา เพราะป่าสงวน
ประชาร้อนใจขออาศัยทำกินพอควร
ได้ถางป่าในที่สงวนทางการเห็นควรให้ สปก.

สวนกล้วยแห่งนี้ก่อนนั้นมีพันธุ์พืชกล้วยป่า

พฤกษชาติต่างพันธุ์นานา น้ำไหลหลังมาเย็นชื่นใจ

วังหินพนั๊ก เคยร่วมรักร่วมเรียงเคียงใกล้

วังศิลาลาด วาดไว้ตั้งมีใครมาแก้งทำ

วังวนอุทยานต่างสำราญเมื่อได้เล่นน้ำ

แสนเย็นชื่นฉ่ำพีจะขอจำไปชะขวัญใจ

ต่างไม่ลืม ครั้งในอดีต ทุกคนบากบั่นชีวิต

คิดว่าอดีตนั้นคือความฝัน

นับต่อไปนี้เราจะร่วมใจกันสร้างสรรค์

ให้ทุกคนอยู่เย็นกัน สมดังคำขวัญสวนกล้วยพัฒนา

ต่อมาปี 2534 ได้มีประกาศพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2534 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 73 ของประเทศไทย คือ อุทยานแห่งชาติไทร้มเย็น เป็นชื่อเรียกตามยุทธการ “ไทร้มเย็น” ซึ่งเป็นยุทธการครั้งใหญ่ที่สุดในภาคใต้ เมื่อปี 2525 เพื่อปราบปรามกวาดล้างกองกำลังพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) หรือ ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ที่ใช้พื้นที่นี้เป็นฐานที่มั่นใหญ่ ปัจจุบันบ้านสวนกล้วยจึงเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติทั้งหมู่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านล้องได้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลบ้านล้อง ทำให้บ้านสวนกล้วยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบ้านล้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี การแบ่งเขตชุมชนจึงแบ่งตามหมู่บ้านเดิม บ้านสวนกล้วย จึงเป็นชุมชนบ้านสวนกล้วย และยังคงเหลือร่องรอยทางประวัติศาสตร์ไว้ให้จดจำถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองและวิถีชีวิตของคนในช่วงเวลานั้น

ร่องรอยประวัติศาสตร์

ที่ตั้งค่ายคอมมิวนิสต์ ที่ใช้ชื่อเรียกว่า 357 เดิมชื่อนี้คือค่ายปี 2 เป็นรหัสการส่งเอกสารระหว่างค่ายด้วยกัน หลังจากมีการประชุมโจมตีสถานที่ทางราชการ และได้ยึดวิทยุเครื่องสื่อสารจึงได้เรียกรหัสเรียกขานใหม่เป็น 357 และใช้เรียกชื่อน้ำตกที่มีอยู่ในบ้านสวนกล้วยเป็นน้ำตก 357 มาจนถึงปัจจุบัน และได้มีการตั้งชื่อน้ำตกใหม่อีกชื่อหนึ่ง คือ น้ำตกธารทิพย์ ปัจจุบันสภาพเดิมของค่ายได้สลายไป เช่น ตั๋วอาคาร หลุมอุโมงค์ หรือบังเกอร์ ที่เหลือให้เห็นอยู่ก็คือพวกฝ้ายางกันฝน มุงหลังคา เสื้อผ้า ขวดยาปฏิชีวนะ รองเท้าเดินป่า อยู่ห่างจากหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติไทร้มเย็น ประมาณ 1,000 เมตร

ประชากร

ประชากรเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการพัฒนา ในชุมชนนี้มีประชากรเป็นชาย 438 คน หญิง 469 คน รวม 907 คน จำนวน 209 ครัวเรือน พื้นที่ทั้งหมด 8,300 ไร่

2. ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิประเทศของบ้านสวนกล้วยเป็นที่ลาดเชิงเขา เป็นชุมชนที่มีภูเขาล้อมรอบ มีลำธารใหญ่น้อยหลายสาย สายใหญ่ที่สุด เรียกว่า คลองตาล สายเล็ก ๆ ได้แก่ คลองลา คลองสวนกล้วย มีน้ำตกธารทิพย์ (น้ำตก 357) น้ำตกเทคนิค น้ำตกยางสาว เป็นแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีการนำน้ำไปใช้ในด้านการเกษตร สามารถใช้ได้เพียงพอตลอดทั้งปี และมีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม บ้านสวนกล้วยมี 2 ฤดู คือ ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึง เดือนกุมภาพันธ์ ฝนจะ

ตกหนักในช่วงเดือนพฤศจิกายน และธันวาคม ปริมาณน้ำฝนในแต่ละปีมีฝนตกประมาณ 158 วัน ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรวมทั้งปี เท่ากับ 1,636 มิลลิเมตร ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายเดือนมากที่สุด คือ เดือนพฤศจิกายน มีฝนตกสูงสุดถึง 20 วัน อีกฤดูคือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เมษายน อุณหภูมิสูงสุดประมาณเดือนเมษายน 34.6 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดช่วงเดือน มกราคม 20.3 องศาเซลเซียส อุณหภูมิโดยเฉลี่ยตลอดทั้งปี 26.4 องศาเซลเซียส

ในปี 2539 เกิดอุทกภัยและได้รับการช่วยเหลือจากการเคหะแห่งชาติได้สร้างที่อยู่อาศัยให้กับราษฎรจำนวน 15 ครุเรือน ในปีนี้ เมื่อวันที่ 11 กันยายน 2549 เวลา ประมาณห้าโมงเย็นได้เกิดน้ำป่าพัดพาบ้านเรือนของราษฎรเสียหายทั้งหมดทั้งนั้น 3 หลังคาเรือน และ บางส่วนอีก 30 กว่าหลังคาเรือน และได้มีการอพยพราษฎรไปพักที่ศาลาหมู่บ้าน จะพบว่าปีนี้ ลักษณะภูมิอากาศได้เปลี่ยนแปลงไปมาก ฝนตกไม่เป็นฤดูกาล และลักษณะของภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น เช่น หินร่วง ดินไหล ดินถล่มหรือโคลนถล่มเป็นภัยพิบัติที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติที่รุนแรงและเกิดขึ้นแบบฉับพลัน ซึ่งมักจะเกิดขึ้นในขณะที่หรือภายหลังจากที่มีพายุฝนตกหนักรุนแรง ติดต่อกัน เป็นวัน หรือทั้งวันทั้งคืนโดยเฉพาะพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชันหุบเขาหน้าผา ที่ลาดเชิงภูเขา ที่ราบติดภูเขา และแพรกห้วยที่มีความลาดเอียงสูง โดยชั้นดินหนาที่เกิดจากชั้นหินที่ ผุง่าย และเป็นพื้นที่ซึ่งเป็นป่าไม้ต้นน้ำถูกทำลาย ทำให้ชั้นดินขาดไม้ยึดเหนี่ยว เมื่อฝนตกหนัก ติดต่อกันชั้นดินชุ่มน้ำที่หนักเกินตัวจะเริ่มปริแตก และเคลื่อนตัวลงมา ด้วยเหตุที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ พื้นที่ กรมทรัพยากรธรณีได้ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและจัดตั้งเครือข่ายเพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น เพื่อช่วยสอดส่องและป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากภัยพิบัตินั้น โดยจัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังการแจ้งเตือนภัยล่วงหน้า เรื่องดินถล่มและจัดทำรายชื่อราษฎรที่เป็นเครือข่าย พร้อมทั้งแผนที่แสดงตำแหน่งบ้านเครือข่ายฯ ทุกหลังคาเรือนในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อเหตุการณ์ ดินถล่มและน้ำป่าไหลหลาก

จากสภาพทางภูมิประเทศมีภูเขาสลับซับซ้อน และมีแหล่งน้ำตกที่สวยงาม แหล่งน้ำ สะดวกในการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และเอื้อให้การอยู่อาศัยของผู้คนที่เข้าไปเป็นคอมมูนิสต์ในช่วงนั้น ได้ตั้งชื่อแหล่งน้ำตามที่ใช้ประโยชน์ ได้แก่ อ่างแม่นม น้ำตกสามห้าเจ็ด และวังนางรอง

อ่างแม่นม

อ่างแม่นม เป็นชื่อเรียกของคอมมูนิสต์ จัดตั้งขึ้นเป็นสถานที่อาบน้ำของผู้หญิง อ่างแม่นมเกิดจากกระแสน้ำไหลผ่านกัดเซาะหน้าหินหลายพันปี ทำให้เกิดเป็นหลุมมีรูปร่างสี่เหลี่ยมผืนผ้า กว้าง 2 เมตร ยาว 3 เมตร รัศมี 2 เมตร อยู่ใจกลางลำคลองไม่มีสิ่งใดปกปิดทำให้ได้รับแสงอาทิตย์จนทำให้มีความอบอุ่นอยู่ตลอดเวลา อยู่ในเขตพื้นที่ของน้ำตก 357

กฎระเบียบของค่ายห้ามผู้หญิงและผู้ชายห้ามอาบน้ำร่วมกัน ผู้หญิงคนใดอาบน้ำ ต้องอาบที่อ่างหรือบริเวณใกล้เคียง ห้ามอาบน้ำด้านล่างร่วมกับผู้ชายโดยเด็ดขาด จึงเรียกอ่างนี้ว่า อ่างแม่นม มาจนปัจจุบันนี้ อยู่ห่างจากที่ทำการหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติได้ร่วมเย็น รย.3 คลองตาล ประมาณ 1,000 เมตร

น้ำตกสามห้าเจ็ด

เป็นน้ำตกที่สวยงาม มีจำนวน 5 ชั้น ชั้นที่สูงที่สุดสูงประมาณ 44 เมตร มีน้ำไหลตลอดปี เมื่อน้ำตกลงมาจะฟุ้งกระจาย บริเวณด้านล่างของน้ำตกมีแอ่งน้ำเหมาะสำหรับบุคคลที่จะลงเล่นน้ำ เนื่องจากน้ำบริเวณดังกล่าวไม่ลึกมากนัก เหมาะแก่การท่องเที่ยว บริเวณข้างเคียงเป็นป่าดิบชื้นที่สมบูรณ์ และมีเฟิร์นชนิดต่าง ๆ ขึ้นทั่วบริเวณ จึงใช้ชื่อตามรอยอดีตของประวัติศาสตร์ของค่าย 357 จนถึงปัจจุบันนี้ ต้องเดินเท้าเข้าไปประมาณ 800 เมตร ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านสวนกล้วย

วังนางรอง

วังนางรองเดิมชื่อวังนางร้อง ป่าบริเวณนี้รกทึบมีต้นไม้ขนาดต่าง ๆ เช่นไม้กระบาก ขาว ไม้มันข้าง ไม้ตะเคียน และไม้พื้นล่างที่ขึ้นหนาแน่น นอกจากนั้นยังมีต้นไม้ที่มีผลเป็นอาหารของสัตว์ป่า เมื่อฤดูผลไม้ป่าสุกสัตว์ป่าต่างทยอยหาอาหาร เช่น ค่าง ลิง และนกชนิดต่าง ๆ ป่าบริเวณนี้อยู่ในรัศมีใกล้เคียงฐานที่ตั้งของค่ายคอมมิวนิสต์ ในขณะนั้นทางราชการปราบปรามอย่างหนัก โจมตีทั้งทางอากาศและภาคพื้นดินทำให้สัตว์ป่าที่อาศัยบริเวณนี้บางตัวล้มตาย ส่วนตัวที่รอดก็หลบหนี ยังมีสัตว์ชนิดหนึ่งที่ยังส่งเสียงร้องเรียกหาคู่อยู่ตลอดเวลา คือ ชะนี ในยามเช้าตรู่ ชะนีจะร้องหาคู่ตามต้นไม้สูงเพื่อส่งสัญญาณเรียกกระยะไกลอยู่เสมอ จึงเรียกว่าวังนางร้อง ตามเสียงชะนีที่เรียกหาคู่ มาช่วงระยะหลังเรียกเปลี่ยนไปเป็น “วังนางรอง” มาถึงทุกวันนี้ วังนางรองต้องเดินเท้าห่างจากที่ทำการฯ ระยะทาง 200 เมตร

อุทยานแห่งชาติได้ร่วมเย็นเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและหลบภัยของสัตว์ป่าอย่างชุกชุม โดยเฉพาะสัตว์ขนาดกลางและขนาดเล็ก เช่น เลียงผา เก้ง กระซัง หมูป่า ลิง ค่าง บ่าง ชะนี อ้นเม่น ไก่ป่า งู กระรอก กระแต อีเห็น และสัตว์จำพวกนกต่าง ๆ สำหรับสัตว์ใหญ่เช่น ช้าง สมเสร็จ เสือโคร่ง พบจำนวนน้อย เนื่องจากพื้นที่โดยรอบอุทยานถูกเปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชนอยู่อาศัย ทำให้แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าถูกจำกัด มีสภาพคล้ายเกาะไม่มีพื้นที่ป่าต่อเนื่องที่กว้างใหญ่และสมบูรณ์เพียงพอ

สถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมไปเที่ยว คือ สันเขื่อน เป็นแนวสันเขาด้านตะวันตก มีความยาวประมาณ 40 กิโลเมตร มองจากระยะไกลจะเห็นแนวเขาเรียบเสมอเป็นทิวยาว สูง

ประมาณ 1,000-3,000 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง มีสัตว์ป่าและพันธุ์พืชหลายชนิดที่ไม่สามารถพบเห็นตามป่าเบญจกวาง

ด้วยสภาพพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์จึงได้มีการตั้ง หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติได้ร่วมเย็น รย.3 คลองตาลขึ้น และได้เปิดทำการเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2539 อยู่ใกล้เคียงกับคลองตาล เป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารที่สำคัญของอำเภอเวียงสระ ไหลสู่แม่น้ำตาปี ราษฎรส่วนใหญ่ใช้น้ำจากลำคลองตาลในด้านการเกษตร วัตถุประสงค์ของหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติได้ร่วมเย็น รย.3 คลองตาล เพื่อป้องกันและรักษาพื้นที่ป่าไม้ ป้องกันการลักลอบการล่าสัตว์ป่า และควบคุมสภาพแหล่งท่องเที่ยวและธรรมชาติ

3. การคมนาคม

เมื่อเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน เส้นทางคมนาคมเป็นถนนดินเท้า เปลี่ยนเป็นถนนลาดยาง โดยสำนักงานรพช. เมื่อปี 2528 หมายเลข สฎ 3226 มีประชาชนคนหนึ่งประชุมชนได้พูดถึงถนนลาดยางสายนี้ว่า “การที่ชุมชนได้รับความสะดวก มีถนนลาดยางก็เพราะว่ามีคอมมิวนิสต์แท้ ๆ” แต่เมื่อเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2531 ทำให้ถนนสายนี้ได้รับความเสียหายอย่างมาก จึงได้มีการซ่อมแซมตัดถนนใหม่ในปี พ.ศ. 2532 เป็นระยะทาง 7 กิโลเมตร แต่ถ้าเมื่อไรฝนตกชุก และมีรถบรรทุกเข้าไปบรรทุกไม้ยางพารา จะส่งผลให้ถนนชำรุดเสียหายอีก กว่าที่จะได้รับการซ่อมแซมจากหน่วยงานที่รับผิดชอบก็กินเวลานานมากเป็นปีก็ว่าได้ ลุงวิป (นายทวีป ชัยสวัสดิ์) ได้ดำเนินการทำหนังสือถึงรัฐมนตรีกระทรวงคมนาคมเพื่อขอให้ถนนสายนี้ได้รับการซ่อมแซมปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อความสะดวกในการเดินทาง และลดอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นอันเนื่องจากถนนชำรุดซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ต่อมาได้ถ่ายโอนไปให้กรมทางหลวงรับผิดชอบดูแล ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2541 เป็นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข สฎ 4249 และได้มีการตัดถนนเพิ่มเติม มีการขยายเส้นทางให้ได้มาตรฐาน มีระยะทางตลอดเส้นทาง 13 กิโลเมตร เป็นถนนลาดยางตลอดทั้งสาย เส้นทางคมนาคมสะดวกสบายเดินทางโดยทางรถยนต์จักรยานยนต์ได้ และถ้าต้องการเดินทางต่อไปต่างจังหวัด อาจเดินทางโดยรถไฟได้ต้องไปขึ้นรถที่สถานีรถไฟบ้านล้อง หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านล้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 10 กิโลเมตร หรือทางรถโดยสารประจำทาง หรือรถทัวร์ จะขึ้นเหนือล้องใต้ได้สะดวกมาก มีสถานีขนส่งที่ตลาดบ้านล้อง พาหนะที่ใช้ในครัวเรือน คือ รถจักรยานยนต์ซึ่งมีทุกครัวเรือน สำหรับรถยนต์นั้นมีเกือบทุกครัวเรือนเช่นกัน ชุมชนนี้ห่างจากที่ว่าการอำเภอเวียงสระประมาณ 20 กิโลเมตร ในหมู่บ้านนี้มีรถโดยสารเพียงคันเดียว และจะวิ่งเพียงเที่ยวเดียวโดยออก

จากหมู่บ้านตอนเช้ามีดี ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่จะเป็นแม่ค้าที่ซื้ออาหารสดมาขายในหมู่บ้าน เหตุที่มีรถเพียงเที่ยวเดียวเพราะว่าคนมาใช้บริการน้อย เพราะทุกครัวเรือนจะมีรถเป็นของตนเองถ้าไม่ใช้รถยนต์จะมีมอเตอร์ไซด์ทุกครัวเรือน

4. ด้านเศรษฐกิจและการใช้ทรัพยากร

การประกอบอาชีพของชุมชนบ้านสวนกล้วย มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย อาชีพหลัก จะเป็นอาชีพด้านเกษตรกรรม คือ ทำสวนยางพารา 127 ครัวเรือน พื้นที่ 3,710 ไร่ สวนผลไม้ (ทุเรียน เงาะ มังคุด ลางสาด ลองกอง สละ ส้มโชกุน กล้วย ฯลฯ) จำนวน 63 ครัวเรือน พื้นที่ 1,590 ไร่ อาชีพค้าขาย มีร้านขายของชำ จำนวน 7 ร้าน มีร้านบริการซ่อมรถจักรยานยนต์ 1 ร้าน และจากสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และยังเป็นพื้นที่ป่าเขาเป็นจำนวนมากนี้เอง ทำให้ชาวบ้านบ้านสวนกล้วยยังมีอาชีพเสริมจากการหาผลผลิตจากป่ามาขาย เช่น สะตอภูเขา ผลผลิตจะออกในช่วง เดือน กรกฎาคม-สิงหาคม นอกจากนี้ยังมีการหาน้ำผึ้งป่า ซึ่งเป็นน้ำผึ้งเดือนห้าที่ถือว่ามีความปลอดภัยที่สุด หน่อไม้ป่า ผักกูด ดอกง (นำมาทำไม้กวาดดอกหญ้า) ปลาต่าง ๆ ในลำห้วย ซึ่งได้รับการผ่อนปรนจากหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติได้มียืน รย.3

ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านสวนกล้วยมีการประกอบอาชีพตามลักษณะทางภูมิประเทศ ที่มีความลาดชันสูง การประกอบอาชีพที่เหมาะสม คืออาชีพเกษตรกรรม และจะปลูกพืชเป็นหลัก นิยมปลูกพืชเชิงเดี่ยว และผลิตในเชิงพาณิชย์ เมื่อผลิตได้แล้วจะต้องนำไปขายภายนอกชุมชน แต่ในปัจจุบันนี้มีพ่อค้าเข้ามารับซื้อภายในชุมชน เพราะว่าผลผลิตมีมาก พ่อค้าจึงมาซื้อในพื้นที่ และพืชที่นิยมปลูกกันมากคือ ยางพารา มีพื้นที่ประมาณ 3,710 ไร่ ผลผลิตจากยางพาราต่อวันประมาณ 8,200 กิโลกรัมราคาน้ำยางสดโดยเฉลี่ยกิโลกรัมละ 80 บาทคิดเป็นเงิน 656,000 บาทต่อวัน การกรีดยางในระยะเวลาหนึ่งเดือนจะกรีดยางได้ประมาณ 24 วัน แต่ถ้าวันไหนที่ฝนตกจะไม่สามารถกรีดยางได้ชาวสวนจะไม่มีรายได้จากยางพารา ถ้าชาวสวนคนใดมีอาชีพเสริมอื่นที่สามารถทำได้ในช่วงฝนตกก็จะมีรายได้ นอกจากการผลิตยางพาราแล้ว ยังมีอาชีพทำสวนผลไม้ ผลไม้ที่นิยมปลูก คือ เงาะพันธุ์โรงเรียน ทุเรียนพันธุ์หมอนทองและพันธุ์ชะนี นอกจากนั้นก็ยังมีมังคุด ลางสาด ลองกอง การปลูกจะแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วน แต่มีบางครัวเรือนที่ปลูกผสมผสานกันไปในพื้นที่แปลงเดียวกัน บางรายปลูกไว้เพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน ไม้ผลที่ปลูกในบริเวณบ้าน ได้แก่ ทุเรียน เงาะ ขนุน ฝรั่ง ชมพู ส้มโอ มะพร้าว ฯลฯ ชนิดละต้นสองต้น ในบ้านสวนกล้วยมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อขาย 1 ราย นอกจากนี้แล้วจะเลี้ยงเป็ด ไก่ ปลา เพื่อการบริโภค

ภายในครัวเรือนเท่านั้น เพราะการเลี้ยงสัตว์จะเป็นภาระกับผู้เลี้ยงมากต้องเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิด จึงไม่นิยมเลี้ยงกัน

การประกอบอาชีพของคนในชุมชน ยังคงมีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกชุมชน ซึ่งเป็นร้านค้าที่จำหน่ายอุปกรณ์ด้านการเกษตร เช่น มีดกรีดยาง พรำ จอบ ปุ๋ยเคมี สารเคมีจำพวก ยาปราบศัตรูพืช ถือได้ว่าชุมชนสวนกล้วยเป็นชุมชนหนึ่งที่ได้รับเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาในชุมชนได้รวดเร็ว

ประชาชนชุมชนสวนกล้วย ไม่มีเอกสารสิทธิ์บนที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย เพราะที่ดินที่ทำประโยชน์เป็นป่าเสื่อมโทรมจากการทำไม้หมอน และไม้พินที่ทางการรถไฟได้รับการสัมปทานจากรัฐบาลมาก่อนปีพ.ศ. 2500 นอกจากนั้นยังประกาศเป็นเขตอุทยานในปี พ.ศ.2534 หลังจากที่ประชาชนเข้าไปจับจองทำประโยชน์แล้วอีกด้วย ที่ดินเป็นทรัพย์สินที่มีค่า มีราคา และมีประโยชน์แก่มวลมนุษยอย่างยิ่ง เช่น เป็นที่อยู่อาศัย ใช้ในการเกษตรกรรม ใช้ในการอุตสาหกรรม ใช้เป็นหลักประกัน และอื่น ๆ นอกจากนี้ที่ดินยังเป็นเครื่องแสดงฐานะความเป็นอยู่ของมนุษย์ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงล้นพยายามไฝหา ให้ได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินเป็นของตนเอง แม้ปัจจุบันที่ดินจะมีราคาแพงสักเพียงใดก็ตาม ก็พยายามไฝหาให้ได้มาด้วยการแลกซื้อที่ดินให้ได้เป็นของตนเองสักแปลงหนึ่ง แต่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ใด ๆ เลย ดังนั้น ประโยชน์ที่ชุมชนนี้ได้รับจากการถือครองที่ดินนี้ก็เพื่อการทำมาหากิน การแบ่งเขตแดนเป็นการตกลงกันระหว่างกันของเจ้าของที่ดินที่อยู่ใกล้เคียงกัน แล้วทำประโยชน์กันไป

การเข้ามาจับจองพื้นที่ในบ้านสวนกล้วยนั้นได้เกิดความขัดแย้งระหว่างราษฎรกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นตัวแทนของรัฐบาลเข้าไปดูแล ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ป่าไม้ เลาให้ฟังว่า “หมู่บ้านอยู่ติดกับป่าต้องช่วยกันรักษาป่าไม้ แต่ถึงจะช่วยกันรักษาป่าก็ยิ่งถูกกล่าวหาว่าทำลายป่า จึงต้องมีการเดินทางไปประท้วงเรียกร้องเรื่องที่ดินทำกินไปที่ ที่ว่าการอำเภอเวียงสระ เพื่อให้ป่าไม้เข้ามาดูแลแก้ไขปัญหา เพราะภาครัฐมีการประกาศพื้นที่เขตอนุรักษ์ป่าทับที่ของชาวบ้าน พื้นที่แห่งนี้ชาวบ้านทำอยู่ก่อนทำให้เกิดการช่งชิงพื้นที่กันระหว่างรัฐบาลกับชาวบ้าน ชาวบ้านเขามาทำมาหากินก่อนปี พ.ศ. 2500 เมื่อมาคิดดูแล้วยางพาราโค่นไป 2 ครั้งแล้ว แต่กลับถูกมองว่าชาวบ้านเป็นตัวบ่อนทำลาย การกำหนดเขตอุทยานจากภาพถ่ายทางอากาศแน่นอนว่า จะไม่รู้หรือกว่านั้นคือสวนยางพาราของชาวบ้าน คิดว่าเป็นป่าทั้งหมดจึงตัดเขตที่ดินทำกินของชาวบ้านไปด้วย ในช่วงต้นชาวบ้านได้สิทธิ์ สทก.1 และได้เปลี่ยนมาเป็น สทก.2 ยังไม่สามารถทำไร่ได้ โค่นไม้ยางก็ไม่ได้ ถ้าทำตามกฎหมายทั้งหมดชาวบ้านตายหมด การเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ไม่เสมอกัน ถ้าชาวบ้านเข้ากับป่าไม้ไม่ได้ นายทุนก็มีการบุกรุกป่าเหมือนกันแล้วทำไมไม่ไปจับ เจ้าหน้าที่ไม่เห็นสักที การทำงานกับชาวบ้านจะใช้หลักนิติศาสตร์อย่างเดียวไม่ได้

ต้องให้หลักรัฐศาสตร์เข้ามาร่วมได้ จะทำให้อีไทร์จะต้องให้ชาวบ้านอยู่ได้กัน (รัตติยา ใจสมุทร, สัมภาษณ์)

ด้วยอาชีพของคนในชุมชนยังต้องอาศัยพื้นที่ป่าในเขตอุทยานทำกิน แต่ละครอบครัวมีการถือครองที่ดินไม่น้อยกว่า 30 ไร่ ปศุศกยงพารอ และไม้ผล มีการใช้ประโยชน์จากที่ดินเต็มพื้นที่ บางรายปลูกยงยงทั้งหมด บางรายจะแบ่งปลูกไม้ผลด้วย การทำสวนยงพารอไม่จำเป็นต้องรดน้ำในฤดูแล้ง เนื่องจากยงพารอสามารถทนความแห้งแล้งได้ และจะมีการผลัดใบในฤดูแล้ง เป็นการลดอัตราการคายน้ำของพืช เมื่อใบร่วงหมด ใบอ่อนก็จะเริ่มออก ช่วงนี้ชาวสวนจะเริ่มหยุดกรีดยงพารอน้ำยงจะออกน้อย จะหยุดไปประมาณ 30-45 วัน และจะเริ่มเปิดกรีดอีกครั้งประมาณเดือนเมษายน ถึงเดือนพฤษภาคมเพราะเป็นช่วงที่ฝนเริ่มตก พร้อมกันนั้นใบยงเริ่มแก่แล้วสามารถสร้างอาหารได้ดี สำหรับยงพารอที่มีอายุมากแล้วประมาณ 20 ปีขึ้นไป เจ้าของสวนจะไม่หยุดในช่วงฤดูแล้งเพราะว่าอีกไม่กี่ปีก็จะโคนแล้ว การกรีดในช่วงฤดูแล้งคนในชุมชน เรียกว่า “ตัดผ่านแล้ง”

ในช่วงที่หยุดกรีดยงพารอ ชาวสวนที่มีสวนผลไม้ จะมาดูแลสวนผลไม้ ได้แก่ สวนทุเรียน สวนเงาะ ลางสาต มังคุด เพราะช่วงนี้ฝนจะไม่ตกจึงต้องรดน้ำ โดยอาศัยน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ คือจากคลองตาล ขณะเดียวกันผลไม้จะเริ่มออกดอก บางสวนอาจจะเริ่มออกผลอ่อน ชาวสวนจึงต้องดูแลเอาใจใส่เป็นพิเศษ สำหรับบางคนที่เป็นลูกจ้างกรีดยง จะเข้าป่าไปหาน้ำผึ้งป่า เรียกว่า ผึ้งหลวง ทำให้เขามีรายได้ในช่วงที่ว่างงานจากการกรีดยง เป็นการว่างงานตามฤดูกาล

4.1 ประกอบอาชีพ

อาชีพหลัก ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ทำสวนยงพารอ สวนผลไม้

อาชีพเสริม ของคนในชุมชนจะมี 2 แบบ แบบแรกเป็นอาชีพเสริมที่ทำตลอดทั้งปี ได้แก่ ค้าขายของชำ เลี้ยงหมู บริการที่พัก เป็นต้น คนที่ประกอบอาชีพค้าขายส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าของสวนยงพารอ ที่ขายของให้กับบุคคลทั่วไปแล้ว ลูกค้ำที่สำคัญและถือได้ว่าเป็นลูกค้ำประจำก็ได้ คือ ลูกจ้างกรีดยงนั่นเอง เพราะสามารถค้างได้หรือเรียกว่าลงบัญชีไว้ก่อน เป็นผู้มาซื้อสินค้าเพื่อใช้ในการอุปโภค/บริโภคในชีวิตประจำวัน เช่น น้ำปลา น้ำตาล ขนม แปรงสีฟัน ยา สีฟัน ผงซักฟอง สบู่ ฯลฯ อุปกรณ์ด้านการเกษตร เช่น มีดกรีดยง ปุ๋ย ฯลฯ การชำระสินค้า จะชำระ 2 วิธี คือ ชำระเป็นเงินสด และชำระแบบลงบัญชี การชำระแบบแรกนั้นจะมีส่วนน้อย การชำระแบบที่สองนั้นจะมีการชำระหนี้ต่อเมื่อมีการขายผลผลิต (ยงพารอ)แล้วจะหักออกจากส่วนแบ่งที่ได้ เหลือเท่าไรจึงนำไปใช้จ่ายในครอบครัวต่อไป ทำให้เห็นลักษณะความสัมพันธ์ของผู้ที่อยู่

ในกระบวนการผลิตในลักษณะของนายจ้างกับลูกจ้าง ต่างจากเมื่อก่อนที่มีการช่วยเหลือกันในลักษณะของการออกปาก หรือเรียกว่า การลงแขกมีความเชื่อเพื่อช่วยเหลือกันในชุมชน

ส่วนแบบที่สอง นั้นเป็นอาชีพที่ทำเพียงบางฤดูกาล คือ อาชีพหาของป่า เช่น ตีผึ้งหรือหาน้ำผึ้งป่า หาสะตอป่า ทำไม้กวาดดอกหญ้า เป็นต้น เป็นอาชีพที่ทำกันในบางฤดูกาลที่มีผลผลิตออกมาเท่านั้น เช่น เมื่อย่างเข้าฤดูแล้ง ดอกไม้ป่าบาน จะเป็นช่วงที่ผึ้งทหารออกไปหาน้ำหวานจากดอกไม้ป่านานาชนิดที่มีอยู่ในป่าทั้งใกล้และไกล เพื่อนำไปเลี้ยงดูลูกอ่อนที่นางพญาผึ้งไขไว้ ผู้ที่มีความชำนาญและตีผึ้งเป็นอาชีพ จะสังเกตพฤติกรรมของผึ้งว่ารังผึ้งอยู่ใกล้หรือไกลก็ตามผึ้งไป การตีผึ้งจะสังเกตว่าเมื่อดอกไม้ป่าบานมาก ๆ จะเป็นช่วงที่น้ำผึ้งให้ผลผลิตได้มาก และน้ำผึ้งที่ดีเป็นน้ำผึ้งที่แก่ หมายถึง น้ำผึ้งจะต้องมีความข้น บางคนจะตัดเอาแต่เฉพาะหัวน้ำหวานมาเฉพาะหัวน้ำผึ้งหรือรวงน้ำผึ้งในส่วนที่ย้อยลงมาสู่พื้น ตัวผึ้งจะตายน้อยและผึ้งจะหาน้ำหวานจากเกสรดอกไม้มาเลี้ยงตัวอ่อนขณะเดียวกันก็จะสร้างรังเดิมต่ออีก น้ำผึ้งดีคือน้ำผึ้งเดือนห้า ผู้ที่เข้าป่าไปหาผึ้งต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ให้เข้าป่าไปตีผึ้งได้ เพราะด้วยอุปนิสัยของผึ้งแล้วจะมีการสร้างรังใหม่ทุกปี และจะหาน้ำหวานมาสะสมเพื่อเลี้ยงตัวอ่อน ดังนั้นน้ำผึ้งจะมีทุกปี เช่นกัน จึงเป็นอีกอาชีพหนึ่ง ที่สร้างรายได้ให้กับชุมชนบ้านสวนกล้วย ปีหนึ่ง ๆ หลายหมื่นบาท การไปตีผึ้งจะต้องร้องเพลงไป เป็นเพลงที่เหมือนเป็นคาถาจับผึ้งด้วยถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาอย่างหนึ่งที่มีการถ่ายทอดกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ตายายของเขาที่มีการถ่ายทอด ถ้าเป็นต้นไม้ต้นใหญ่ต้นหนึ่ง ๆ จะมีรังผึ้งหลายรัง เรียกว่าผึ้งยวน ผู้ที่ขึ้นต้นไม้ไปตีผึ้งต้องเป็นคนที่ต้องรู้วิธีการตีผึ้งเป็นอย่างดีจะได้ไม่ถูกผึ้งต่อยผู้ที่ไปด้วยแต่ไม่ได้ขึ้นต้นไม้ไปตีผึ้งจะต้องรอกอย่างเงียบ ๆ ไม่เช่นนั้นผู้ที่อยู่บนต้นไม้จะโดนผึ้งต่อยที่เป็นเช่นนี้อาจมีสาเหตุมาจากการพูดคุยทำให้ผู้ตีผึ้งเสียสมาธิเพราะว่าจะมีเสียงรบกวนและขณะเดียวกันเขาจะคิดตามในสิ่งที่คนที่อยู่ด้านล่างพูด การตีผึ้งจะต้องเดินเข้าป่าขึ้นภูเขาคนที่ไปจะต้องมีสุขภาพแข็งแรง และขึ้นต้นไม้ได้ถึงจะเหมาะกับอาชีพนี้ ตลอดจนมีความรู้ในเรื่องของวิธีการตีผึ้งเป็นอย่างดี การเดินทางไปตีผึ้งจะต้องร้องเพลงไปด้วย เรียกว่าเพลงกล่อมผึ้ง ดูผึ้งเป็น และจะต้องขึ้นไปหาผึ้งเมื่อดอกไม้กำลังบานเพราะจะได้น้ำผึ้งที่มาจากดอกไม้ป่านานาชนิดจึงจะได้ น้ำผึ้งที่ดีมีคุณภาพ มีประโยชน์ต่อการบริโภค และเมื่อถึงฤดูกาลที่สะตอให้ผลผลิต จะมีการเข้าป่าไปหาสะตออีกซึ่งส่วนใหญ่แล้วผู้ที่เข้าป่าไปหาสะตอจะเป็นคน ๆ เดียวกันกับคนที่ไปตีผึ้งเพราะเมื่อเข้าป่าไปตีผึ้งจะเห็นว่าสะตออยู่ที่ไหนบ้าง ออกลูกตก (ให้ผลผลิตมากหรือไม่) จะมีการจองไว้ก่อนเมื่อเห็นว่าผลแก่เหมาะที่จะเก็บผลผลิตได้แล้วก็จะขึ้นไปเก็บอีกครั้งหนึ่ง ผู้ที่ทำอาชีพนี้จะมีความชำนาญในการขึ้นต้นไม้เป็นพิเศษ สถานที่จำหน่ายจะมีพ่อค้ามาซื้อถึงในหมู่บ้าน บางรายจะมีพ่อค้าประจำมารับซื้อและจะไปขายส่งต่อให้กับพ่อค้าแม่ค้าอีกต่อหนึ่ง เช่น ที่ตลาดหัวอิฐ เป็นตลาดกลางค้าส่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช บ้างนำไป

ชายที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา และจะส่งขายที่ประเทศมาเลเซียอีกต่อหนึ่ง สามารถสร้างรายได้ให้กับชาวชุมชนบ้านสวนกล้วยปีหนึ่ง ๆ หลายล้านบาท

อาชีพอีกอย่างหนึ่งที่ทำกัน คือ ทำสวนทุเรียนและพันธุ์ที่นิยมปลูกคือพันธุ์หมอนทองผลผลิตที่ได้จะมีพ่อค้ามารับซื้อในสวน บางสวนจะมีพ่อค้ามาตีราคาเหมาสวนก่อนที่ผลผลิตจะเก็บเกี่ยวได้เสียอีก ปีนี้ทุเรียนราคาตกต่ำลงมากกว่าปีก่อนราคาเหลืออยู่ที่โลกรั่มละ 10-15 บาท เงาะโรงเรียนปลูกทรงลงมา ราคาอยู่ที่กิโลกรัมละ 6-7 บาท พ่อค้าจะเข้ามารับซื้อถึงในสวนเช่นกัน ส่วนใหญ่จะเป็นขาประจำที่ขายกันทุกปี ถ้าหากผลผลิตออกก่อนหรือหลังฤดูกาลจะได้ราคาที่สูงขึ้น การปลูกพืชถึงแม้จะปลูกในเชิงพาณิชย์ แต่ยังใช้วิธีการปลูกหรือการผลิตด้วยวิถีธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับสุขภาพมากขึ้นได้หันมาใช้วิธีแด้วถางป่าแทนการใช้สารเคมีที่ใช้ในการปราบวัชพืช ถึงแม้จะใช้เครื่องทุ่นแรง คือ เครื่องตัดหญ้า ก็สามารถลดจำนวนสารเคมีลงได้มาก ใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่กลุ่มผลิตขึ้นเองภายในชุมชน ผลผลิตที่ได้จึงปลอดสารพิษ ประชาชนบริโภคผลผลิตที่มีคุณภาพ สุขภาพจะดีขึ้นด้วย

ปัญหาหนี้สินของคนในชุมชน ส่วนใหญ่จะเกิดจากการซื้ออุปกรณ์ทางการเกษตร บางรายไปกู้เงินธนาคารมาเพื่อไปซื้อที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพ สร้างสวน สร้างที่อยู่อาศัยบ้าง

4.2 การใช้แรงงานในชุมชน

ครอบครัวที่มีพื้นที่ปลูกยางพาราไม่ถึง 30 ไร่จะกรีดยางเอง หากมีมากกว่า 30 ไร่ชาวสวนจะกรีดยางส่วนหนึ่งและจ้างกรีดยางส่วนหนึ่ง และจะมีชาวสวนบางคนที่ยังกรีดยางทั้งหมดเนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ลาดชัน ถ้าสุขภาพไม่แข็งแรงจะไม่สามารถขึ้นไปกรีดยางได้ แรงงานในชุมชนแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ แรงงานในครัวเรือน แรงงานในชุมชน และแรงงานต่างด้าว

4.2.1 แรงงานในครัวเรือน จะมีลูกเขยที่ย้ายเข้ามาอยู่ในครอบครัวของฝ่ายหญิงจะไปช่วยพ่อตากรีด บางครอบครัวได้แบ่งที่ดินให้ไปทำกินแต่ยังไม่ได้ยกให้อย่างเป็นทางการจะช่วยทำกินกันไป บางครอบครัวจะมีลูก ๆ ที่เรียนจบจากโรงเรียนแล้วแต่ไม่ได้ศึกษาต่อจะช่วยพ่อแม่ทำงาน บางคนที่ยังเรียนหนังสืออยู่จะช่วยพ่อแม่ในวันหยุด

4.2.2 แรงงานในชุมชน เจ้าของสวนจะจ้างคนที่รู้จักกัน และคิดว่าไว้ใจได้ และสามารถพูดคุยกันได้ จึงจะให้กรีดยาง โดยจะมีการตกลงเงื่อนไขต่าง ๆ กันก่อน เช่นอุปกรณ์กรีดยางที่พกในการกรีดยาง เรียกว่า ก้อนซี่ จะมีจักรกรีดยาง ถังสำหรับใส่น้ำยาง บางรายจะให้เจ้าของสวนเป็นผู้จัดหา บางสวนจะให้ลูกจ้างเป็นผู้จัดหา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขส่วนแบ่ง ถ้าเจ้าของสวนได้มากกว่า จะต้องเป็นผู้จัดหา บางสวนถ้าแบ่งเท่ากันลูกจ้างจะเป็นผู้จัดหาเอง

4.2.3 แรงงานต่างด้าว การจ้างแรงงานต่างด้าวของชุมชนบ้านสวนกล้วยนั้น ได้มีการจ้างมาประมาณเกือบ 10 ปีแล้ว เนื่องจากการกรีดยางบนพื้นที่ลาดชันต้องมีความอดทนมาก แรงงานต่างด้าวที่เข้ามาเป็นชาวพม่า มาอยู่เป็นครอบครัว (คู่สามี- ภรรยา) ส่วนลูก ๆ อยู่กับปู่ย่า/ ตายาย นารีเป็นแรงงานชาวพม่าครอบครัวหนึ่งที่เข้ามาเป็นลูกจ้างกรีดยาง มาเป็นลูกจ้างนายบ่าว เข้ามาอยู่กับสามี 4 ปี แล้ว ไม่ได้กลับไปประเทศพม่าเลย แต่จะส่งเงินกลับไปบ้าน ได้ผลผลิตยางพารา วันละ 35 แผ่น การขนยางลงมาจากภูเขาจะใช้ม้าบรรทุกยางแผ่นลงมา จะตากจนแห้ง แล้วจึงขนย้ายลงมาเพราะน้ำหนักจะเบาทำให้บรรทุกได้ปริมาณมากขึ้น ลงมาจนถึงถนนสายหลักของหมู่บ้าน เจ้าของสวนก็จะมาขนย้ายต่อไปเพื่อไปเก็บที่บ้านก่อนจะนำไปขายที่ตลาดบ้านล้อม ซึ่งมีหลายร้าน สำหรับค่าจ้างจะแบ่งเท่ากัน (นารี, สัมภาษณ์)

การจ้างงานในชุมชนมีเพิ่มมากขึ้น เมื่อก่อนเป็นการลงแรงกัน เช่น ถ้าสวนยางใครต้องการใส่ปุ๋ย ถางป่า สร้างบ้าน จะไปช่วยกัน ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป แต่เดี๋ยวนี้ภาพอย่างนั้นไม่ค่อยมีให้เห็นแล้ว ระบบทุนนิยมเข้ามาในชุมชนทำให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความใกล้ชิดสนิทสนมของคนในชุมชนลดน้อยลง ทุกอย่างจะต้องมีการแลกเปลี่ยนค่าจ้างแรงงานกันด้วย เงินตราแทนการลงแรงกัน ทุนเดิมของชุมชนที่มีอยู่ได้กลับกลายเป็นเงินที่สามารถทำให้มีทุกสิ่งที่เป็นวัตถุได้ตามความต้องการ การแลกเปลี่ยนแรงงาน ใช้การจ้างใช้เงินแทนแรงงาน และต้องได้รับค่าตอบแทนที่คุ้มค่า เงินตราเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงคนในชุมชนชนเอาไว้ส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เงินตราเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดวิถีชีวิตของคนในชุมชน

ทุนในการผลิตเจ้าของสวนจะเป็นผู้ลงทุน จะมีค่าจ้างแรงงาน สินค้าที่นำมาใช้ในชุมชนเพื่อการผลิตจะนำมาจากภายนอกชุมชน ขณะเดียวกันชุมชนยังคงต้องการเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตในชุมชนเช่นกัน

ในเรื่องของเศรษฐกิจผู้ใหญ่สุวัฒน์ พุดให้ฟังว่า ในระบบทุนนิยมนี้ใครมีเงินสามารถจัดซื้อจัดหาสิ่งที่ต้องการได้ ทุกอย่างที่มีอยู่นอกชุมชน ในชุมชนนี้จะมีเช่นเดียวกัน และการช่วยเหลือกันโดยใช้แรงงานก็ลดน้อยลง

4.3 การแลกเปลี่ยนและการบริโภค

การผลิตในชุมชนไม่ได้ผลิตสินค้าทุกประเภทยังต้องมีการแลกเปลี่ยนสินค้าและมีการพึ่งพาจากภายนอกชุมชน ผลผลิตในชุมชนจะส่งไปขายนอกชุมชน ได้แก่ ยางพารา จะขาย 2 วิธี วิธีแรก คือ การทำยางแผ่นขายซึ่งต้องใช้เวลาในกระบวนการผลิตมาก ต้นทุนในการผลิตสูง ต้องมีจักรกรีดยาง พิมพ์ใส่น้ำยาง น้ำส้ม(กรดที่ช่วยให้ น้ำยางแข็งตัว) โรงเรือน น้ำ เมื่อทำแผ่นเสร็จแล้วก่อนขายต้องตากแดดให้แห้งซึ่งต้องใช้เวลาอีกมาก แต่ราคาผลผลิตสูงต้องนำไปขายเองในตลาด ซึ่งมีร้านรับซื้อ สำหรับวิธีที่สองนั้นเมื่อน้ำยางสดมาแล้วสามารถขายได้ทันที ได้รับเงินทันทีวันต่อ

วัน ต้นทุนต่ำ เพราะที่ไม่ต้องใช้จักรรีดยาง ไม่ต้องใช้พิมพ์ยาง ไม่ต้องใช้โรงเรือน ไม่ต้องใช้น้ำ ใช้เวลาน้อย แต่ราคาต่ำกว่าทำยางแผ่นประมาณ 10 บาทต่อกิโลกรัม จะมีจุดรับซื้อน้ำยางในชุมชน โดยที่พ่อค้า คนกลางในตลาดบ้านสั่งเป็นผู้มารับซื้อ ผู้ที่ขายน้ำยางเล่าให้ฟังว่าจะมีการโก่งต่าซึ่งบ้าง มีการโก่งเปอร์เซ็นต์น้ำยางสดบ้าง ดังนั้น การขายต้องมีการเลือกพ่อค้าต้องมีขาประจำ การซื้อสินค้ามาบริโภคก็เช่นเดียวกันต้องใช้ลักษณะของความสัมพันธ์ส่วนตัวเข้ามาช่วยจึงจะสามารถซื้อขายสินค้าได้ราคาที่ได้รับความปลอดภัยกันทั้งสองฝ่าย

การบริโภคผลผลิตในครัวเรือน ไม่ได้ผลิตเองในชุมชน ต้องซื้อจากภายนอกชุมชน จากราคาผลผลิตทางการเกษตรราคาสูงในปี 2548-2549 ชาวสวนออกรถป้ายแดงเกือบทุกหลังคาเรือน โครงสร้างการผลิตมีผลกระทบต่อรายได้/รายจ่ายของคนในชุมชน กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้คนในชุมชนต้องการแสวงหาความสะดวกสบาย ความมีหน้ามีตาในสังคม ทำให้เกิดการแข่งขันในด้านในด้านวัตถุเพิ่มขึ้น ทำให้ต้องดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการ

5. ระบบสังคมและการเมืองในชุมชน

ลักษณะของการจัดระเบียบทางสังคมของชุมชนบ้านสวนกล้วยนั้น ทั้งระบบครอบครัว ระบบเครือญาติ และมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ กลุ่มบ้านที่มีอยู่แต่เดิมส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเครือญาติ เข้ามาอยู่อาศัยทำมาหากิน

5.1 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน คือ การสัมพันธ์กันทางสายเลือด ได้แก่ พ่อกับลูก แม่กับลูก พี่กับน้อง ปู่ย่าตายาย ลักษณะของครอบครัวมีทั้งครอบครัวขยายและครอบครัวเดี่ยวสมาชิกในครอบครัว ช่วยเหลือกันทำกิจกรรมในครอบครัว เช่นประกอบอาชีพสร้างรายได้เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับครอบครัว ดูแลยามเจ็บไข้ได้ป่วย ดูแลลูกให้ได้รับการศึกษา บางครอบครัวดูแลผู้สูงอายุที่ปู่ย่าตายาย จัดหาอาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม และเมื่อยามเจ็บไข้หายมารักษา ถ้าป่วยหนักก็พาไปหาหมอที่โรงพยาบาล บางคนได้รับการเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุเป็นรายเดือน ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ มีการดูแลและช่วยเหลือกันในชุมชน ยังพบว่าบ้านใดมีงาน ยังมีการนำสิ่งที่เป็นในงานไปช่วยงานกัน เช่น บ้านใครมีผักนำผักไป บ้านใครมี มะพร้าว นำมะพร้าวไป บ้านใครมีผลไม้ นำผลไม้ไป ยังปรากฏให้เห็น

ความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ ระหว่างผู้นำกับประชาชน ผู้นำของบ้านสวนกล้วยยังมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของคนในชุมชน ในกรณีที่เข้ามามีส่วนร่วมหรือให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น เพราะบ้านสวนกล้วย ผู้นำมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ ดังนั้นลักษณะสำคัญที่ชุมชนเชื่อถือ คือ ผู้นำต้องเป็นผู้ที่เสียสละ

เก่งกล้าตัดสินใจ สามารถติดต่อประสานงานกับคนนอกชุมชนได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำด้วยกัน กับ ภาคราชการเอกชนได้ มีการกระตุ้นและให้กำลังใจทีมงาน เป็นตัวแทนกลุ่มในการติดต่อกับกลุ่ม อื่น ๆ จริงจังในการทำงาน และตั้งใจทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ ให้ความรู้หรือข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิก ในชุมชนได้ตลอดเวลา เป็นนักประชาสัมพันธ์ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน (รัตติยา ใจสมุทร, สัมภาษณ์)

5.2 การเลือกผู้นำของบ้านสวนกล้วย มีทั้งผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ผู้นำทางการ หมายถึง ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำที่สำคัญคือ ผู้ใหญ่สุวัฒน์ ดาวเรือง ซึ่งครบวาระ ในปี พ.ศ.2548 และมีการเลือกตั้งใหม่ในปีเดียวกัน ได้ผู้ใหญ่บ้านคนใหม่ การทำงานที่เน้นเรื่อง การมี ส่วนร่วมของคนในชุมชน และประสานภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนา ต่าง ๆ โดยผู้ใหญ่คนเก่าเป็นที่ปรึกษา

5.3 การรวมกลุ่มของคนในชุมชน มีทั้งกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มที่เป็นทางการ ได้แก่ กลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่มออมทรัพย์ฯ กลุ่มไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มไม้ผล กลุ่ม พืชผักป่า อาสาสมัครรักษาความสงบในชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน

5.3.1 กลุ่มไม่เป็นทางการ เป็นการรวมกลุ่มกันเฉพาะกิจ เมื่อมีกิจกรรมเมื่อ เหตุการณ์จบลงกลุ่มก็จะสลายไปความยาวนานของการรวมกลุ่มขึ้นอยู่กับกิจกรรมนั้น ๆ ว่ามี ระยะเวลาสั้นเท่าใด เช่น กรณีของการเกิดอุทกภัยเมื่อปี 2540 ทำให้หลายครอบครัวประสบ ปัญหาบ้านเรือนพังเสียหาย เพื่อนบ้านในชุมชนเป็นกลุ่มแรกที่จะช่วยเหลือกันกรณีในเรื่องของที่อยู่อาศัย และอาหารก่อนที่ทางราชการจะเข้ามาช่วยเหลือ เมื่อถึงขั้นตอนของรัฐเข้ามาช่วยเหลือ กลุ่มนี้ก็ค่อย ๆ สลายไป สำหรับในกรณีนี้มูลนิธิราชประชาได้เข้าไปให้การช่วยเหลือ จำนวน 15 ครอบครัว และมอบหมายให้การเคหะเข้ามาดูแลให้การช่วยเหลือเป็นชุมชนเคหะใหม่

การรวมกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ เมื่อปี 2548 เพื่อเรียกร้องให้ป่าไม้อนุญาต ให้ราษฎรโค่นไม้ยางพาราที่หมดอายุการกรีดแล้ว ถ้ากรีดน้ำยางจะออกน้อยมากเสียเวลาในการ กรีด ปัญหาอยู่ที่สวนยางพาราอยู่ในเขตอุทยาน ตามกฎหมายแล้วห้ามมีการโค่นต้นไม้ในเขต อุทยาน เจ้าหน้าที่ไม่อนุญาตให้โค่นเพราะสาเหตุนี้ ชาวบ้านจึงได้รวมตัวกันไปที่ว่าการอำเภอเวียง สระเพื่อหาข้อยุติ โดยทางอำเภอได้จัดให้มีการประชุม 4 ฝ่ายขึ้น ประกอบด้วย ประชาชน เจ้าหน้าที่ป่าไม้ อำเภอ และเจ้าหน้าที่อุทยาน ประชุมร่วมกันและได้มีข้อยุติ โดยการอนุญาตให้ โค่นไม้ยางพาราได้ แต่ในการโค่นแต่ละครั้งต้องผ่านเวทีประชาคมหมู่บ้านก่อนเพื่อจะได้ตกลงกัน ว่าใครจะโค่นก่อน/หลัง เพราะว่าถ้าโค่นพร้อมกันหลาย ๆ แปลงจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หน้า ดิน ไม่มีอะไรเป็นที่ยึดเหนี่ยวผิวดินทำให้ดินมีโอกาสเคลื่อนตัวลงมาและทำความเสียหายให้แก่

บ้านเรือนราษฎรที่อยู่ใกล้เคียงได้ และทำให้ลักษณะภูมิประเทศเปลี่ยนแปลงไปได้ กลุ่มนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อเหตุการณ์นั้นยุติลง

5.3.2 กลุ่มเป็นทางการ เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มทั้งที่สมาชิกในชุมชนร่วมกันจัดตั้งขึ้นทำกิจกรรมต่อเนื่อง มีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม มีกิจกรรมกลุ่ม มีกฎระเบียบที่ใช้ปฏิบัติร่วมกัน กลุ่มที่เป็นทางการของบ้านสวนกล้วยเริ่มแรกจะมีกลุ่มออมทรัพย์เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสครองสิริราชฯ ครบ 60 ปี เมื่อปี 2536 จัดตั้งขึ้นมาเพื่อให้สมาชิกได้รู้จักการออมเงิน และให้สมาชิกได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เนื่องจากประชาชนไม่มีเงินในการประกอบอาชีพ จึงได้มีการรวมตัวกันของครัวเรือนใกล้เคียง จำนวน 16 คน ในตอนนั้นคนในชุมชนมีการเล่นแชร์กัน เลยกินกับพี่ต่อยแล้วนัดประชุมชนชาวบ้านใครเห็นด้วยก็รับเล่มไป (สมุดเงินฝากออมทรัพย์) ได้สมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 62 คน และได้รับสมัครสมาชิกเรื่อย ๆ มา จนเงินฝากมีจำนวนมากแล้วเลยหยุดรับสมัครสมาชิก ต่อมาได้รับสมัครสมาชิกเพิ่มขึ้นอีก และมีการเพิ่มทุนขึ้นเรื่อย ๆ จากคนละ 1 หุ้น เพิ่มเป็น 5 หุ้น ๆ ละ 100 บาท โดยกำหนดให้ไม่เกิน 10 หุ้น วัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกได้มีการออมเงิน ได้กู้เงินดอกเบี้ยถูกมีการปันผลกำไรและเฉลี่ยคืนเงินกู้ให้กับสมาชิก (พี่เขาวัว, สัมภาษณ์)

ปี	สมาชิก (คน)	เงินออม (บาท)
2547	68	658,200
2548	117	1,702,880
2549	94	1,914,900

เป็นที่น่าสังเกตว่าทำไมในปี 2549 จำนวนสมาชิกจึงลดลง จากปี 2548 ถึง 23 คน แต่จำนวนเงินออมยังเพิ่มขึ้นตามลำดับ จากการสอบถามเลขานุการกลุ่มฯ ได้รับการอธิบายว่าสมาชิกที่ลาออกนั้นเนื่องจากมีการรวมหุ้นกันของสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน ถ้าเป็นสมาชิกกลุ่มฯ จำนวน 3 คน จะให้เป็นสมาชิกกลุ่มเพียงคนเดียว แต่จำนวนเงินออมยังมีการออมเท่าเดิม ในปี 2543 ได้ดำเนินการกลุ่มออมทรัพย์เฉลิมพระเกียรติ มีสมาชิก 62 คน พอถึงปี 2547 ได้มีการยุบรวมกลุ่มออมทรัพย์เฉลิมพระเกียรติฯ เงินออมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ได้นำเงินออมของสมาชิกรวมกัน เพราะว่าสมาชิกกลุ่มแต่ละกลุ่มเป็นคนคนเดียวกัน จึงได้มีการประชุมกลุ่มร่วมกัน เพื่อพิจารณาการรวมกลุ่มกัน เพื่อเป็นการประหยัดเวลาในการมาส่งเงินสัจจะประหยัดเวลาในการมาประชุม ประหยัดเวลาในการทำบัญชีออมทรัพย์ฯ เพราะว่าคณะกรรมการก็จะเป็นคนเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ และสมาชิกจะสามารถกู้ยืมเงินได้จำนวนมากขึ้น บางคนก็ไปซื้อ

ที่ดินภายนอกหมู่บ้านเพื่อสร้างสวนสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้กับสมาชิกขยับขยายสร้างฐานะให้กับครอบครัว บางคนกู้เพื่อผลัดส่งหนี้ ธกส. กู้ไปซื้อปุ๋ย ซื้อสวนผลไม้ ฯลฯ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1.25 บาท/เดือน โดยมีเงื่อนไขว่าต้องมีเงินออมเงิน 24 งวดก่อนจึงจะกู้เงินได้ เพื่อจะดูความสม่ำเสมอของสมาชิกในการส่งเงินสัจจะ ดูความตั้งใจของสมาชิกในการที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มจริง ๆ ไม่ใช่เข้ามาเพื่อที่จะกู้เงิน หรือเพื่อผลประโยชน์บางอย่าง นอกจากได้กู้ยืมแล้วสมาชิกจะได้รับผลประโยชน์ในเรื่องของเงินฌาปนกิจ โดยการหักจากสมาชิกคนละ 100 บาท ในที่ประชุมมีมติให้หักจากยอดเงินฝาก สำหรับสมาชิกที่เป็นเด็กจะไม่หักค่าใช้จ่าย จะให้ค่าตอบแทนเป็นดอกเบี้ยเงินฝากร้อยละ 2 บาท/เดือน ได้เริ่มมาประมาณสิบปีแล้ว จัดเป็นกลุ่มสวัสดิการ วันสิ้นปีของกลุ่ม คือ 20 มิถุนายน ของทุกปี

กลุ่มพัฒนาสตรี เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นเมื่อ ปี 2539 ตั้งขึ้นมาเพื่อให้สตรีได้มีโอกาสได้เรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กลุ่มพัฒนาสตรีมีสมาชิกเมื่อเริ่มก่อตั้งจำนวน 15 คน ปัจจุบัน ปี 2549 มีสมาชิก 28 คน เมื่อมีการรวมกลุ่มกันขึ้นมาสมาชิกได้มีการลงหุ้นกันเพื่อเป็นกองทุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นเงิน 21,300 บาท

กองทุนหมู่บ้าน ได้รับการสนับสนุนเงินกองทุนจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ เมื่อ ปี พ.ศ. 2544 เป็นเงิน 1,000,000 บาท (ข้อมูล ณ วันที่ 6 กันยายน 2549)

เงินสัจจะออมทรัพย์อันเนื่องมาจากการสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านของประชาชน โดยการสร้างเงื่อนไขให้ประชาชนได้รู้จักออม โดยที่ใครสมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านจะต้องส่งเงินสัจจะออมทรัพย์ด้วยอย่างน้อยคนละ 100 บาทต่อเดือน

กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน เดิมเป็นกลุ่มสุขภาพอาหาร ได้เงินทุนจากสาธารณสุขมา 7,500 บาท เพื่อให้สมาชิกนำไปซื้อของใช้/เครื่องครัว เช่น ถ้วยชาม หม้อหุงข้าว ฯลฯ ปัจจุบันได้มีการให้กู้ยืมเพื่อนำไปประกอบอาชีพในครัวเรือน จำนวนสมาชิก 36 คน มีเงินทุนปี 2549 จำนวน 311,200 บาท

กลุ่มหัตถกรรมไม้กวาดดอกหญ้า กลุ่มนี้ตั้งขึ้นเมื่อ ปี 2535 เดิมทีเดียวนั้นยังทำไม้กวาดไม่เป็น ชาวทุ่งสงได้เข้ามาเอาดอกยงซึ่งเป็นวัตถุดิบในการทำไม้กวาด ออกไปภายนอกชุมชน ด้วยความสนใจจึงให้เขาสอนการทำไม้กวาดให้ เริ่มแรกทำไม้กวาดอยู่ด้วยกัน 5 คน ต่อมาเพิ่มขึ้นเป็น 10 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 20 กว่าคน การทำไม้กวาดจะทำช่วงโรงเรียนก่อนเปิดเทอมมีการทำกันมาก แต่ในบางปีถ้าน้ำหลากมากทำให้ต้นยงเสียหาย ปีนั้นจะมีการผลิตไม้กวาดน้อย อีกอย่างหนึ่งไม่สามารถซื้อวัตถุดิบมาเก็บไว้ได้นาน การผลิตจึงผลิตในช่วงที่ว่างจากอาชีพหลัก คือทำสวนยางพารา เมื่อถึงหน้าแล้งหยุดกรีดยาง จะ ใครว่างงานและเป็นช่วงที่ดอกยงกำลัง

ออกดอกและสามารถเก็บเกี่ยวได้ จึงเป็นช่วงที่ต่อกันพอดี การผูกจะผูกกับหวายเรียกว่าหวายแดง มันจะมีอายุของมันถ้าไม่ตัดมันจะตายเมื่อหมดอายุและจะไม่ขึ้นมาอีก ถ้ามีการตัดมันก็จะมี การแตกใหม่ขึ้นมาอีก ดังนั้น ทางหน่วยอนุรักษ์อุทยานจึงอนุญาตให้ตัดหวายมาทำไม้กวาดได้ ค่าตอบแทนจากการผลิตนั้น ทำมากได้มาก ทำน้อยก็ได้น้อย ไม่ได้หักค่าบริหารจัดการ มูลเหตุจูงใจที่มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพราะว่าต้องการให้ผลิตภัณฑ์ที่ออกไปมีคุณภาพเหมือนกัน มีความคงทน ไม่หลุดและหักง่าย เมื่อลูกค้าต้องการผลิตภัณฑ์สามารถติดต่อกับกลุ่มได้สะดวก การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ลูกค้านส่วนใหญ่จะเป็นโรงเรียนในเขตอำเภอเวียงสระ จะเป็นผู้จ้างทำ ราคาต่ำลงละ 25 บาท รายได้โดยเฉลี่ย 3,000-3,500 บาท/เดือน ปริมาณการผลิตโดยเฉลี่ย 100 ด้าม/เดือน และได้ส่งไม้กวาดเข้ารับการคัดสรร OTOP ในปี 2546 ระดับจังหวัดได้ 4 ดาว ในปี 2547 ระดับประเทศ ได้ 2 ดาว และปี 2549 ได้ส่งเข้ารับการคัดสรรอีกครั้งหนึ่งแต่ยังไม่ทราบผล

กลุ่มปรับปรุงคุณภาพไม้ผล เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้สมาชิกมีความรู้ความสามารถในการดูแลไม้ผลของตนเองให้มีคุณภาพ ตลอดจนให้คำแนะนำแก่บุคคลอื่นได้ด้วย เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ในชุมชนมีการปลูกไม้ผลกันมากกรองลงมา จากยางพารา คนในชุมชนจึงให้ความสำคัญกับไม้ผล ถึงแม้ว่าจะให้ผลผลิตแค่ปีละครั้ง แต่ถ้าได้มีการดูแลลำต้น และผลผลิตให้ปลอดภัยจากโรคต่าง ๆ ออกมามีคุณภาพ ปราศจากสารเคมีแล้ว จะขายได้ราคาดีทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่งผลถึงคุณภาพชีวิตของเกษตรกรด้วย กลุ่มได้เป็นสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของอำเภอเวียงสระด้วย ซึ่งจะทำให้มีการลดอัตราการใช้สารเคมีคุณภาพดินจะได้ดีขึ้น และประหยัดค่าใช้จ่ายที่จะต้องนำไปซื้อปุ๋ยเคมีซึ่งมีราคาแพงกว่า

กลุ่มพิทักษ์ป่า ชุมชนบ้านสวนกล้วยเป็นชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่า มีความผูกพันธ์อยู่กับป่า ดูแลรักษาป่าด้วยการเป็นอาสาสมัครและได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มพิทักษ์ป่าขึ้นมา เพื่อดูแลป่าไม่ป้องกันการบุกรุกป่า ดูแลรักษาป่าต้นน้ำ การล่าสัตว์ และการใช้ประโยชน์จากป่า อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยมีการประสานการทำงานกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติไทรโยคที่ ร.ย. 3 (คลองตาล)หน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติไทรโยค รย.3 คลองตาล เปิดใช้ทำการ วันที่ 1 มีนาคม 2539 อยู่ใกล้เคียงกับคลองตาล เป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารที่สำคัญของอำเภอเวียงสระ ไหลสู่มแม่น้ำตาปี ราษฎรส่วนใหญ่ใช้น้ำจากลำคลองตาลในด้านการเกษตร จุดประสงค์ เพื่อป้องกันและรักษาพื้นที่ป่าไม้ เพื่อป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่า เพื่อควบคุมสภาพแหล่งท่องเที่ยวและธรรมชาติ มีการทำงานร่วมกัน มีกรรมการ 10 คน มีนายสว่าง คงเรือง เป็นประธาน มีสมาชิก 13 คน มีนายโสภาส ราชรักษ์ เป็นเลขานุการ ด้วยสำนึกถึงคุณประโยชน์ของป่าคนในชุมชนได้ร่วมกันประพันธ์เพลงมาร์ชประชาพิทักษ์ป่าขึ้น มีเนื้อร้องดังนี้

พิทักษ์ป่าบ้านสวนกลัวยร่วมช่วยกัน
 ร่วมสร้างสรรค์รักป่า ธารน้ำเขา
 สามัคคีรักกันในหมู่เรา
 ป่าขุนเขาจะมีให้ใครทำลาย
 อุดมการณ์สานต่ออนุชนรุ่นหลัง
 รวมพลังรวมความคิดเป็นนิมิตรหมาย
 เราจะสู้ เราจะสร้างไม่วางวาย
 เราพร้อมพลีกายประชาสุขใจ

* ปชป. ประชาพิทักษ์ป่า
 ด้วยมุ่งมั่นศรัทธาสมานกันไว้
 เราไม่แตก เราไม่แยก เราไม่สลาย
 จะค้าจุนไว้อยู่คู่ฟ้าดิน ฯ (* ซ้ำ)

การที่คนในชุมชนได้ร่วมกันประพันธ์เพลงนี้ขึ้นแสดงให้เห็นถึงพลังของคนในชุมชนที่แสดงถึงภูมิปัญญาที่มีอยู่ โดยถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลง และยังเป็นการสร้างจิตสำนึกที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของคนในชุมชน ให้ร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรที่มีอยู่ ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า แหล่งน้ำ และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนอยู่คู่กับชุมชนตลอดไปอย่างยั่งยืน

6. การรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน

เพื่อความสงบเรียบร้อยและเป็นการป้องกันเหตุร้ายอันอาจเกิดขึ้นในชุมชน จึงได้มีการประชุมและร่วมกันตั้งชุดปฏิบัติการอาสาสมัครแกนนำชุมชนขึ้น มีอาสาสมัคร 15 คน มีนายสุวัฒน์ ดาวเรือง เป็นประธาน นายสมชาย จันทร์ปาละ รองประธาน นางเขาวภา ชูรักษ์ รองประธาน และนายฤกษ์ชัย ปะหิณา ผรส. เป็นหัวหน้าชุดรักษาความสงบ

7. ด้านสาธารณสุข

คนในชุมชนได้หันมาให้ความสำคัญกับสุขภาพมาก เพราะหาปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชนเป็นปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมกรวกรบริโภคเป็นส่วนใหญ่ จากแต่เดิมจะบริโภคอาหารที่ปรุงเอง หาดัก หาบปลา เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ไว้กินเอง มีความปลอดภัยจากสารเคมีต่าง ๆ และได้ออกกำลังกาย ไปในตัวด้วยส่งผลให้สุขภาพแข็งแรง อากาศเจ็บไข้ได้ป่วยจากโรคที่ได้รับเชื้อโรคม

จำนวนน้อย แต่ปัจจุบัน ช้างบ้านไม่มีผัก ไม่เลี้ยงสัตว์ ซื้อผักตลาด เนื้อหมู เนื้อไก่ ปลา เครื่องแกงสำเร็จรูป ยิ่งกว่านั้นซื้ออาหารสำเร็จรูป จากตลาดเพื่อความสะดวกสบาย แต่ปัญหาที่พบมากคือ โรคความดันโลหิตสูง รองลงมาคือโรคเบาหวาน ซึ่งมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เพื่อเป็นการป้องกัน และรักษาจึงได้มีการจัดตั้งชมรมคนรักสุขภาพขึ้น เมื่อวันที่ 17 มกราคม 2546 ทำให้คนในชุมชนเข้ามาเป็นสมาชิก ทั้งวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ วัยผู้สูงอายุ ทำให้มีสุขภาพแข็งแรงขึ้น โดยได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข สถานีอนามัยบ้านเหนือคลอง มีคณะกรรมการ 7 คน มีนายสุวัจน์ท์ ดั่งศิริ เป็นประธาน นางสาวเอื้อมพร ชูจิตร รองประธาน นางสาวภี ขุนเสถียร เป็นเลขานุการ นางรัตติยา ใจสมุทร เป็นเหรัญญิก

8. ด้านการศึกษา

ชุมชนบ้านสวนกล้วย มีสถานการศึกษา คือ โรงเรียนสามัคคีอนุสรณ์ ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2507 โรงเรียนแห่งนี้มีนักเรียนจาก 2 หมู่บ้าน คือ บ้านเหนือคลอง หมู่ที่ 7 และบ้านสวนกล้วย หมู่ที่ 17 ตำบลบ้านส้อง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การเรียนรู้ของคนในชุมชนนอกจากการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาแล้ว ยังมีการเรียนรู้เพื่อการอยู่รอดในการดำรงชีพ จากการประกอบอาชีพที่เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ลูก ๆ ได้รับจากพ่อแม่ที่ปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวันจนเป็นวิถีชีวิตของครอบครัว ที่เห็นได้ชัด คือ การกรีดยาง เป็นการถ่ายทอดกันภายในครอบครัวตามกระบวนการทางสังคม บ้างก็สอนกันเองในครอบครัว โดยมีพ่อแม่สอนลูก พี่สอนน้อง บางครั้งเรียนรู้แบบครูพักลักจำ แล้วมาพัฒนาให้ดีขึ้นเป็นลำดับ

9. วัฒนธรรม/ประเพณี

วันขึ้นปีใหม่ มีการทำบุญตักบาตร จัดหาของขวัญมาแลกเปลี่ยนกันสร้างความรัก ความผูกพัน ความสนุกสนานในชุมชน จัดที่ศาลาหมู่บ้าน

ประเพณีสงกรานต์ มีการจัดหาเงินมาเพื่อจัดกิจกรรมสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี แสดงถึงความกตัญญูตเวที มีการจัดพิธีรดน้ำ ดำหัว ผู้สูงอายุ เป็นประจำทุกปี

วันเข้าพรรษา มีการจัดร่วมกับกับ บ้านเหนือคลอง หมู่ที่ 7 เป็นพื้นที่ติดต่อกันได้มีการตกลงกันในการจัดหาอาหารเพื่อไปถวายพระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ที่วัดวิภาวดี ทุกวัน ๆ ละ 4

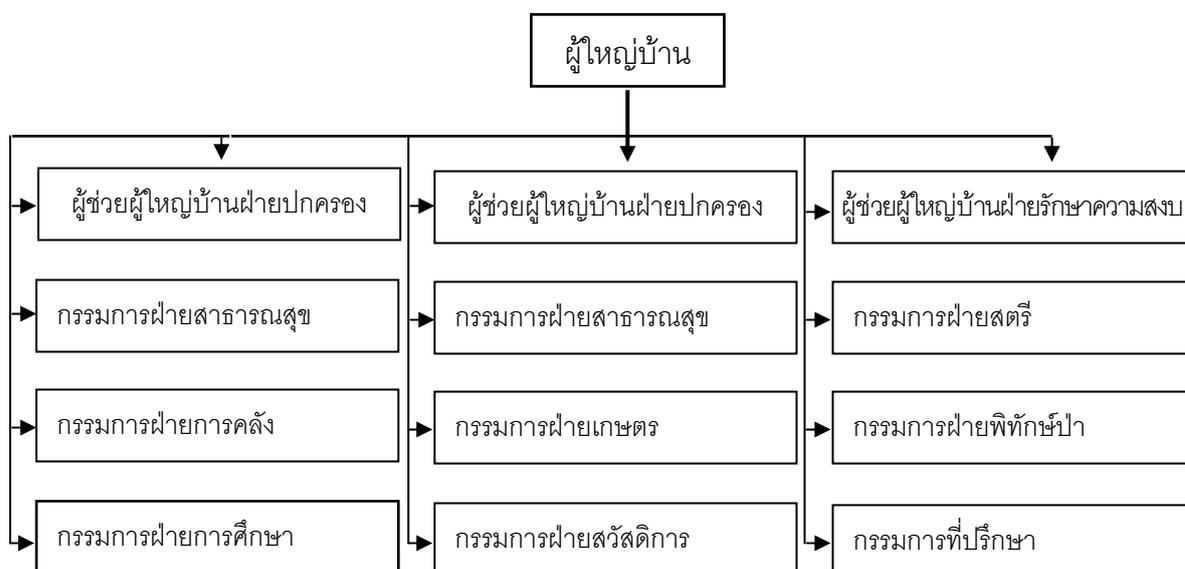
ครอบครัวและมีการไปถือศีล ปฏิบัติธรรมที่วัดทุกวันพระ มีทั้งที่พักค้างที่วัด และกลับบ้านในตอนเย็น มีการสวดมนต์ทั้งตอนเช้า และตอนเย็น มีการกวาดลานวัด ถือเป็นการสร้างกุศล และปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งไปด้วยความสมัครใจไม่มีการบังคับ นอกจากครอบครัวที่ทำอาหารถวายพระแล้ว คนอื่น ๆ ที่มีความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาก็ได้ไปเสวนาธรรมกัน แลกเปลี่ยนทัศนคติกัน ทำให้จิตใจสงบขึ้นจากที่เคยโกรธ ก็จะทำให้ใจให้สงบไม่โกรธได้ จิตใจสงบขึ้น ทำให้สามารถลดปัญหาความขัดแย้งได้มากขึ้น ตั้งแต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัวจนถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน

วันสารทเดือนสิบ ประเพณีเทศกาลวันสารทเดือนสิบ เป็นพิธีกรรมที่มาจากความเชื่อของคนทางภาคใต้โดยเฉพาะชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชที่ได้ยึดถือปฏิบัติกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษที่สืบทอดกันมารุ่นแล้วรุ่นเล่าเป็นการแสดงความกตัญญูต่อปู่ย่าตายายเมื่อท่านได้ล่วงลับไปแล้ว ลูกหลานยังคงระลึกถึงและไปทำบุญเพื่อส่งบุญพร้อมด้วย ขนมพอง ขนมลา ขนมไข่ปลา ขนมสะบ้า ขนมฉวหาย เพื่อใช้เป็นพาหนะ เป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่ม เป็นของเล่น จะมีทั้งพิธีรับตายาย และส่งตายาย ตรงกับวัน 15 ค่ำเดือนสิบ การจัดงานเดือนสิบดังกล่าวเป็นเพราะประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวจังหวัดนครศรีธรรมราชจึงได้มีการสืบทอดวัฒนธรรม และวิถีชีวิตมาจนถึงปัจจุบันนี้

ประเพณีลอยกระทง เป็นกิจกรรมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย ชาวบ้านส่วนกล้วยได้ยึดถือปฏิบัติกันมาเพื่อเป็นการบูชาพระแม่คงคา และเพื่อความสนุกสนานรื่นเริง ประภควดนางนพมาศในชุมชน สร้างความสมัครสมานสามัคคีที่ในชุมชนมาร่วมมือกันจัดกิจกรรมขึ้นมา เด็ก ๆ ได้มากับผู้ปกครองมาอธิษฐานขอพรพระแม่คงคาที่เป็นความเชื่อศรัทธาของคนในชุมชน และมีการสืบทอดกันไป อีกอย่างหนึ่งก็คือว่าน่าจะเป็นปัจจัยที่ทำให้ประเพณีดังกล่าวสืบทอดกันมาและปฏิบัติกัน ทั่วประเทศคือ การประชาสัมพันธ์ข่าวสารการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางสื่อโทรทัศน์ทำให้มีการปฏิบัติตามกันตลอดมา

10. โครงสร้างการบริหารจัดการชุมชน

การบริหารจัดการชุมชน มีการจัดโครงสร้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยที่กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

พันธกิจของชุมชน

ชุมชนได้ร่วมกันกำหนดพันธกิจของชุมชนขึ้น ใช้ในการบริหารจัดการบ้านสวนกล้วย หมู่บ้านนำอยู่ปลอดภัย ชุมชนเข้มแข็ง อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น และให้การพิจารณาเป็นไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม กับทุกฝ่าย กำหนดระเบียบข้อบังคับ ดังนี้

1. ให้ทุกคนเร็ววันในหมู่บ้านมาประชุมพร้อมกันในวันที่ 6 ของทุกเดือน
2. มีข้อตกลงร่วมกันเรื่องยาเสพติด ในชุมชนมี ดังนี้

ห้ามผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและองค์กรอื่น ๆ

ห้ามผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ใช้ของส่วนรวมทุกชนิด

ถ้าผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีงานคนในหมู่บ้านจะไม่ไปร่วมพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ และไม่ช่วยเหลืองานอื่น ๆ

ผู้นำหมู่บ้านจะไม่รับรองความประพฤติให้ผู้เกี่ยวข้องกัวยาเสพติดไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น

3. เรื่องการลักทรัพย์

หากจับได้ ผู้ลักทรัพย์จะต้องถูกปรับ 10 เท่าของราคาสิ่งของนั้น ๆ

หากไม่ยอมให้ปรับหรือเคยทำผิดเกิน 1 ครั้งจะต้องถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย

4. เรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ห้ามไม่ให้ทิ้งขยะในที่สาธารณะและเขตอุทยาน

ห้ามไม่ให้ราษฎรทำการเบียดเบียนไม่ว่าจะเป็นวิธีการใด ๆ ก็ตามหากฝ่าฝืน จะปรับไม่เกิน 500 บาท

5. ห้ามไม่ให้แรงงานต่างชาติผิดกฎหมายเข้ามาทำงานหรืออื่น ๆ ในหมู่บ้านโดยเด็ดขาด

การกำหนดพันธกิจร่วมกันของคนในชุมชน ที่ต้องยึดถือปฏิบัติเพื่อความสงบสุขของคนในชุมชน เป็นการจัดระเบียบชุมชน เป็นวิธีการพัฒนาชุมชนอีกวิธีหนึ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อความ เป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นการป้องกันปัญหาอันอาจเกิดขึ้นได้ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับ ประชาชนในหมู่บ้านได้

เป็นที่น่าสังเกตว่าครอบครัวใดที่สามีเป็นคณะกรรมการกลุ่มหรือมีตำแหน่งทางสังคม ในชุมชน ภรรยา ก็จะเป็นคณะกรรมการกลุ่ม ๆ ใดกลุ่มหนึ่งในชุมชนอีกด้วย เช่น ครอบครัวของ ผู้ใหญ่สุวัฒน์ ภรรยาเป็นเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน พี่ฤกษ์ชัย เป็นผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน ฝ่ายปกครอง ภรรยาเป็น อสม. พี่เชาว์ เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สามีเป็นคณะกรรมการ พืชผักป่า เป็นการเสียสละของครอบครัว รักการทำงานส่วนรวม และโดยพฤติกรรมของคนใน ครอบครัวนั้น ที่ต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน และภายนอกชุมชน ทำให้เข้ามาเป็น กรรมการกลุ่มหลาย ๆ กลุ่มในชุมชน อีกประการหนึ่งผู้นำกลุ่มนี้เขาต้องการให้ชุมชนได้มีการ พัฒนาเป็นที่ยอมรับของคน ทั้งภายในและภายนอกชุมชน จะเห็นว่าในชุมชนนี้กลุ่มกิจกรรมทุก กลุ่มได้ตั้งขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกโดยแท้จริง และคณะกรรมการหมู่บ้านได้ให้ ความสำคัญกับการพัฒนาที่สอดคล้องการพัฒนาทั้งที่ชุมชนได้ร่วมกันดำเนินการเอง และที่ได้รับการ สนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

จากการศึกษาบริบททั่วไปของชุมชน พบว่าชุมชนสวนกล้วยได้เผชิญกับเหตุการณ์ ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเหตุการณ์ความไม่สงบ ภัยพิบัติที่เกิดขึ้น และความขัดแย้งกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ชุมชนนี้ยังคงมีการพัฒนามาโดยตลอด ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ของ หมู่บ้านนี้เป็นเครือญาติกัน และมีการแลกเปลี่ยนแรงงานกันในชุมชน เป็นแรงผลักดันให้ ประชาชนอยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี มีความช่วยเหลือ เอื้ออาทรต่อกัน ช่วยกันดูแล ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านเรื่อยมา ทำให้ชุมชนมีการพัฒนา ในด้านต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

วิถีชีวิตของประชาชนบ้านสวนกล้วยอาศัยทุนต่าง ๆ ในชุมชนที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และที่ร่วมกันสร้างและกำหนดขึ้น นำมาใช้ในการพัฒนาตนเองโดยผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ การ เรียนรู้ คนในชุมชนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ ในการพัฒนา ได้แก่ การพัฒนาตนเองในด้าน เศรษฐกิจ มีการออมเงิน ประชาชนมีอาชีพเสริมเพื่อสร้างงานสร้างรายได้ มีการจัดทำบัญชี

ครัวเรือนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันของคนในชุมชน ช่องทางการสื่อสารหลายช่องทาง จากความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเอง และคนในชุมชนกับนอกชุมชนทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ ทำให้คนในชุมชนพร้อมรับการพัฒนา การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ของคนในชุมชนที่หลากหลายทำให้เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดตัดสินใจในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาชุมชนร่วมกัน โดยมีความสอดคล้องกับฐานทุนวัฒนธรรมชุมชน การที่ชุมชนบ้านสวนกล้วยมีทุนชุมชนในเรื่องของการเรียนรู้มีช่องทางการสื่อสาร และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และทำในสิ่งที่สอดคล้องกับฐานทุนวัฒนธรรมชุมชน ทำให้ชุมชนมีการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ด้วยความพร้อมของชุมชนนี้เอง ชุมชนนี้จึงได้สมัครเข้าสู่ระบบมาตรฐานงานชุมชนเพื่อพัฒนาตนเอง ซึ่งผลการพัฒนาตนเองทำให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ชุมชนนี้มีกระบวนการพัฒนาตนเองตามระบบมาตรฐานงานชุมชนอย่างไรนั้น ผู้ศึกษาได้นำเสนอไว้ในบทที่ 5